

Miksi maailma on erilainen juristin silmin nähtynä?

Raimo Siltala

yleisen oikeustieteen professori

Turun yliopisto

Mikkelin Akatemia 13/1, 2018

”Vuonna 1607 ylituomari Sir Edward Coke kertoi, että hän oli suuresti loukannut kuningas James I:ä, kun hän oli jyrkästi pitänyt kiinni kannastaan, ettei kuninkaalla ollut valta toimia oikeusjutun tuomarina. ‘Vaikka on totta’, Coke kirjoitti, että ‘Jumala on antanut hänen majesteetilleen erinomaisen ymmärryksen ja jalon luonteenlaadun . . .’, sittenkään ‘hänen majesteettinsa ei ole perehtynyt hallitsemansa Englannin valtakunnan lakeihin; ja perusteita, joiden nojalla hänen alamaistensa elämää, perimystä, omaisuutta ja varallisuutta koskevat asiat määräytyvät, ei tule ratkaista *luonnollisen järjen* vaan *keinotekoisen juridisen järjen ja oikeudellisen arvostelman* mukaan, sillä oikeus on harkinnan ala, joka vaatii pitkällisen perehtymisen ja käytännön kokemuksen, jotta sen voi oikein taitaa.’” – Sir Edward Coke (1552–1634)

KKO 2006:99 – *murtautuminen* osana törkeän varkauden tunnusmerkistöä

A oli anastamaansa yleisavainta hyväksi käyttäen anastamistarkoituksessa tunkeutunut hotellihuoneisiin. Tunkeutumista pidettiin rikoslain 28 luvun 2 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettuna murtautumisena

Mitä tarkoittaa *murtautuminen*?

KKO 2012:66 – rikosoikeudellista *olosuhdetahallisuutta* kuvaava ilmaisu ”on pitänyt varsin todennäköisenä”

Ilmaisu ”on pitänyt varsin todennäköisenä” on oikeudellinen käsite eikä se useinkaan luontevasti kuvaa sitä, miten ihmiset tarkastelevat vallitsevia olosuhteita. Rikoslain 4 luvun 1 §:ssä käytetty ilmaisu ”olla selvillä” kuvaa ehkä osuvammin sitä, onko tekijällä ollut oikeanlainen kuva tai käsitys tapahtumassa olevista asioista. (KKO 2012:66)

*”Maahanmuuttovirasto hajottaa irakilaisperheen –
’Uhkauksien ja kiristyksen kohde on ollut ensisijaisesti isäsi,
joten pelkosi ei ole objektiivisesti perusteltua’ (. . .) ‘Tässä
tullaan takaisin siihen kysymykseen, miten perhesiteet eri
kulttuureissa koetaan. Meidän kulttuurissamme täysi-ikäiset
lapset eivät kuulu enää perheeseen. Lähdemme siitä
oletuksesta, että terveet nuoret aikuiset pärjäävät omillaan’,
[Maahanmuuttoviraston turvapaikkayksikön johtaja Esko]
Repo kommentoi Helsingin Sanomille.”* Lähde:
<http://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005093265.html> (julkaistu
18.2.2017; käyty 6.3.2017).

KKO 2003:124 – adekvaatti kausaliteetti + välillinen vahinko

A oli tahallaan ampumalla rikkonut voimajohtolinjan eristelaippoja ja tuomittu törkeästä vahingonteosta rangaistukseen. Voimajohtolinjan vahingoittumisesta oli aiheutunut sähkön jännitteen äkillinen laskeminen, jonka seurauksena eräät sähköä käyttäneet teollisuusyritykset olivat puolestaan laitteiden suojajärjestelmien laukeamisesta johtuen kärsineet laitteistovahinkoja ja tuotannonmenetyksiä. Korkeimman oikeuden tuomiosta ilmenevillä perusteilla A:n ei katsottu olevan vastuussa sähköä käyttäneille teollisuusyrityksille aiheutuneista vahingoista. (Ään.)

KKO 2017:74 – välillinen vahinko

Maanviljelijä oli ostanut moottoripolttoöljyä käytettäväksi polttoaineena maatilansa työkoneissa. Polttoöljyssä olleiden epäpuhtauksien vuoksi maanviljelijän traktoreiden moottorit olivat vioittuneet. Hän vaati polttoöljyn myyjältä korvausta traktoreiden korjaamisesta ja asian selvittämisestä aiheutuneista kustannuksista.

Korkeimman oikeuden ratkaisusta ilmenevillä perusteilla katsottiin, että kysymys oli *välillisestä vahingosta* ja että myyjä ei ollut vastuussa sen korvaamisesta.

KKO 2013:82 – Venäläinen ruletti ja henkirikoksen tahallisuus

A oli kaksi eri kertaa pyöräyttänyt sattumanvaraisesti revolverin patruunarullaa ja pyöräytysten jälkeen laukaissut aseensa metrin etäisyydeltä kohti B:n otsaa. Sen jälkeen A oli tietoisesti siirtänyt patruunarullaa niin, että patruuna oli ollut iskurin kohdalla ja osoittanut aseella B:n päähän. Kun A oli tämän jälkeen laskenut aseensa ja ryhtynyt vapauttamaan iskuria, ase oli lauennut. B:lle oli aiheutunut luodin kimmokkeesta lievä vamma. Kysymys siitä, oliko sitä, että B olisi voinut A:n teon seurauksena kuolla, pidettävä sillä tavalla todennäköisenä, että teko oli luettava A:n syyksi tapon yrityksenä.

Korkein oikeus ratkaisi jutun puhtaasti tilastollisen todennäköisyyden perusteella ilman oikeudellisia muunnoksia:

”Tässä tapauksessa on ollut selvästi todennäköisempää, että syytteessä kuvatusta A:n menettelystä ei aiheutunut B:n kuolema kuin että se olisi aiheutunut. Korkein oikeus katsoo, ettei teko-olosuhteissa ole ilmennyt sellaisia aseeseen tai tapahtumainkulkuun muutenkaan liittyviä seikkoja, joiden perusteella seurauksen syntyyn liittyvää todennäköisyyttä olisi syytä arvioida A:n tekohetkisestä näkökulmasta muulla tavoin.”

—> vaaran aiheuttaminen & vamman tuottamus

”Edellä todettu useiden vartenotettavien vaihtoehtojen ongelma ilmenee myös klassisesta tahallisuuden alarajaa koskevasta esimerkistä, jossa henkilön kuvitellaan pelaavan venäläistä rulettia kuudestilaukeava revolveri toisen henkilön ohimolla. Aseen laukeaminen ja toisen henkilön kuolema ei ole varsin todennäköinen vaan pikemminkin epätodennäköinen mahdollisuus. Kuoleman todennäköisyys on vain 1/6. Mikäli tunnusmerkistön täyttymisen tulee olla varsin todennäköistä, ampujaa ei siis tulisi tuomita tahallisesta teosta, vaikka hän vetäisi liipaisimesta hyväksyen sen, että toisen henkilön kuolema on vartenotettava mahdollisuus.

Ruotsin korkein oikeus on tahallisuuden alarajaa koskevassa ratkaisussaan NJA 2004 s. 176 käyttänyt juuri venäläistä rulettia koskevaa esimerkkiä keskeisenä perusteena katsoessaan, ettei todennäköisyystahallisuus voi tarjota sopivaa määritelmää yleiseksi tahallisuuden alarajaksi.”

– KKO 2006:64, esittelijän mietintö

KKO 1995:53 – valtion vahingonkorvausvastuu poliorokotusohjelman mahdollisesti aiheuttamista terveystahitoista

Valtion viranomaiset olivat uhkaavan polioepidemian torjumiseksi järjestäneet niin sanotun massarokotuksen. Rokotuksen saatuaan A oli sairastunut. Vaikka rokotuksen ja sairauden syy-yhteyttä ei voitu pitää lääketieteellisesti selvitettyinä, A:n katsottiin riittävästi näyttäneen syy-yhteyden rokotuksen ja sairastumisen välillä. (Ään.)

Valtio rokotuksen toimeenpanijana velvoitettiin korvaamaan rokotuksen aiheuttama yllättävä vahinko, jota enempää rokotuksen toimeenpanijat kuin rokotettavat itse eivät olleet pystyneet ennakoimaan.

KKO 2010:23 – ”Pysäköimällä hyväksyt ehdot” – Pätevä sopimussuhde vai merkittävää julkisen vallan käyttöä?

Yksityiselle alueelle oli asetettu opastetauluja, joiden mukaan pysäköinti oli sallittu merkityille paikoille pysäköintiluvan saaneille. Tauluissa oli lisäksi ilmoitettu, että ”Ehtojen vastaisesta pysäköinnistä veloitetaan valvontamaksu 40 euroa” ja että ”Pysäköimällä hyväksyt ehdot”. Kysymys siitä, oliko auton pysäköimisellä alueelle syntynyt pysäköinnin valvontaa alueella harjoittaneen yhtiön ja alueelle pysäköineen auton kuljettajan välille opastetaulun ehtojen mukainen pysäköimistä koskeva sopimus, joka on siten sisältänyt velvoitteen suorittaa valvontamaksu siinä tapauksessa, että pysäköinti oli tapahtunut ehtojen vastaisesti. (Ään.)

”Perustuslain 124 §:ssä kielletään merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältävien tehtävien antaminen muulle kuin viranomaiselle. Perustuslakiuudistuksen esitöiden mukaan merkittävänä julkisen vallan käyttämisenä on pidettävä esimerkiksi itsenäiseen harkintaan perustuvaa oikeutta käyttää voimakeinoja tai puuttua muuten merkittävällä tavalla yksilön perusoikeuksiin ([HE 1/1998 vp](#), s. 179/II, ks. myös [PeVL 28/2001 vp](#), s. 5–6). Esitöissä ei arvioida hallinnollisten seuraamusten antamista merkittävän julkisen vallan käytön kannalta. Valiokunta on kuitenkin katsonut, että hallinnollisen seuraamuksen määräämiseen sisältyy merkittävää julkisen vallan käyttöä ([PeVL 32/2005 vp](#), s. 2/II, [PeVL 55/2005 vp](#), s. 2/I, ks. myös kurinpitorangaistuksen määräämisen ja uhkasakon osalta [PeVL 18/2007 vp](#), s. 7/I, perintä [PeVL 45/2006 vp](#), s. 2/II). Hallinnollisten seuraamusten määräämistä on myös oikeuskirjallisuudessa pidetty riidattomasti perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuna merkittävänä julkisen vallan käyttönä. (. . .) Yksityinen pysäköinninvalvonta voidaan toteuttaa ehdotetulla tavalla vain perustuslainsäätämisyjärjestyksessä.”

– Perustuslakivaliokunnan lausunto 57/2010 vp; PeVL 57/2010 vp - HE 223/2010 vp